

ביאורים

ה'עיימות' שבין הבוטח בה' לבין אנשי ה'אלכימיה' נמשך ודרכו הברור מול השיטה המנסה 'להסתדר טוב' לבדה בעולם הזה, ללא השענות על הבורא. בדבריו להלן מוסיף רבנו בחיי למנות עוד שישה דברים שבהם עדיף הבוטח בה' על בעל ה'אלכימיה'.

ניתן לומר שההבדל המופיע כאן בין בעל ה'אלכימיה' ל'בוטח' מתבטא בחיים מאוזנים ונכונים, ביחסו של האדם כלפי עצמו וביחסו לסובבים אותו. ראשית, **ביחס האדם כלפי עצמו**: הבוטח בה' מאמין ללא פשרות בהשגחתו המלאה של הבורא. הוא מאמין שדרכו סלולה בידי הבורא, וממילא אינו חושש משיבוש בדרכו על ידי בני אדם או כל כוח חיצוני אחר. הבוטח בה' יודע שכל פעולותיו ועסקיו בעולם הזה, **אינם המקור העצמי של פרנסתו**, תזונתו ובריאותו, ולכן הוא לא צריך לחשוש ממחלות ושאר 'פגעים' שעלולים להשתלט עליו. עמדה נפשית זו מעניקה לאדם שמחה ואיזון מחשבות.

הבדל נוסף הוא **ביחס לבני אדם**. בניגוד לבעל ה'אלכימיה', הבוטח בה' אינו ירא מבני אדם, אלא יש לו יחס נכון וטוב אליהם. מדוע דבר זה כה חשוב? על מנת שאדם יוכל להתקיים ולפעול בצורה מאוזנת, הוא חייב להיעזר בסביבה. הוא זקוק למפעלים ולפועלים המכניסים לו מזון ולבוש, למדענים המפתחים רעיונות חדשים, לרופאים העוזרים לו לתחזק בצורה טובה את גופו ולעוד רבים אחרים. הבוטח בה' זוכה לדבוק בו, ומתוך כך לשמור על יחס בריא ומאוזן כלפי הסובבים אותו ולהשפיע טובה על בני האדם, מעין מה שאמרו חז"ל על העוסק בתורה לשמה - "רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדי הוא לו. נקרא: ריע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות" [אבות ו, א].

הרחבות

• ביטחון בניסים והשתדלות

והבוטח ב'י לא יבצר ממנו מזונו ככל עת ובכל מקום עד סוף ימיו.

הרב דסלר מבאר שההשתדלות האנושית תלויה במדרגתו של האדם. "המתחזק ברוחניות וברוב התלהבות והתפעלות ישליך כמעט כל השתדלות ממנו", אולם, אם אינו בעל המדרגה הראויה לביטחון כזה "הנה בזה סכנה לפניו, כי ההתפעלות עוברת חיש מהר ואם השם יתברך מנסה אותו ולא ישפיע לו את פרנסתו על ידי הסיבה הקטנה אשר הכין (ההשתדלות שעשה) אולי חס ושלום לא יעמוד בנסיון ויתחרט על מעשהו ועל אשר מיעט בהשתדלות". לכן "צריך האדם לשקול ארחותיו, למעט בהשתדלות. כפי ערך מדרגתו, כפי אשר יוכל שאת גם אם לא יזכה להצליח בגשמיות על פי ההשתדלות המעוטה שישתדל... והמשקל בזה דק מאד ותלוי בבחירת האדם" [מכתב מאלוהא, עמ' 187].

כמובן, רמת העיסוק בענייני החומר תלויה לא רק ביחס הביטחון וההשתדלות אלא גם בערך הכללי שאנו נותנים לחיים הגשמיים לעומת המרחב הרוחני בחיינו. על כך כתב רבנו בחיי: "כל זמן שהוסיפה הארץ ישוב, הוסיף השכל חורבן" [שער הפרישות ב], כלומר, יש להשקיע ברוחניות ולא בצדדים הגשמיים של החיים. הרב קוק מעיר על דבריו: "אמנם באמת אין דבר זה לכלל מוחלט ואין זה תכלית השלמות, שאי אפשר לומר כלל שענין הגוף וישוב העולם יהיה בעצמו ענין רע, שהרי לעתיד לבא יעמוד הגוף בתחתית המתים ואם היו עניני החומר חסרונ מוחלט איך יהיה זה תכלית נכבד?" [חבש פאר עמי מט], ולכן מבאר שכלל זה נכון בחו"ל במקום בו אין חיי החומר מתמזגים כראוי עם חיי הרוח.

והחמישי, שבעל הכימיה תחת יראה ופחד על מלאכתו מן הגדול ועד הקטן שבעם. והבוטח באלהים יראהו הגדולים ונכבדי בני אדם, אף החיות והאבנים מבקשים רצונו, כמו שנאמר במזמור "ושב בסתר עליון" עד אחריתו (תהלים צא), ונאמר (איוב ה, יט): "בשש צרות יצילך ובשבע לא יגע בך רע, ברעב פדה ממות", עד סוף הענין.

והששי, שבעל הכימיה אינו בטוח מהחליים והמדיים, שמערבבין עליו שמחתו בעשרו, ואינם מניחין אותו להנות כמה שיש לו, ולא להתענג כמה שהשיגה ידו. והבוטח ב'י בטוח מן המדיים והחליים, אלא על דרך הכפרה או על דרך התמורה, כמו שכתוב (ישעיה מ, ל): "ויעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יפלו", ונאמר (ישעיה מ, לא): "וקני יי יחליפו כח", ונאמר (תהלים לו, יז): "כי זרועות רשעים תשברנה וסומך צדיקים יי".

והשביעי, שבעל הכימיה אפשר שלא יגיע אל מזונו כמה שיש אצלו מן הזב והקסף, מפני שלא יהיה האכל נמצא בעירו בקצת העתים, כמו שנאמר (חזקאל ז, ט): "כספם בחוצות ישליכו", ונאמר (צפניה א, יח): "גם כספם גם זהבם לא יוכל להצילם". והבוטח ב'י לא יבצר ממנו מזונו ככל עת ובכל מקום עד סוף ימיו, כמו שנאמר (איוב ה, כ): "ברעב פדה ממות", ונאמר (תהלים כג, א): "יי רעי לא אחסר", ונאמר (תהלים לו, יט): "לא יבושו בעת רעה ובימי רעבון ישבעו".

והשמיני, שבעל הכימיה אינו מתעכב בשום מקום, מיראתו שמה יתגלה סודו. והבוטח באלהים בבטחה בארצו, ובמנוחת נפש במקומו, כמו שכתוב (תהלים לו, א): "בטח ב'י ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה", ונאמר (תהלים לו, כט): "צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה".

והתשיעי, שבעל הכימיה לא תלונו הכימיה שלו באחריותו, ולא ישיג בה בעולם הזה וזולת הבטחון מן הריש והצרף לבני אדם. והבוטח ב'י ילנו גמולו בטחונו בעולם הזה ולעולם הבא, כמו שכתוב (תהלים לב, י): "והבוטח ב'י חסד יסובבנו", ונאמר (תהלים לא, כ): "מה רב טובך אשר צפנת ליראך".

והעשירי, שבעל הכימיה, אם יודע ענינו, תהיה סבת מותו, מפני שמה שהוא משתדל וטורח בו הפך הנהגת העולם, ומנהיג הכל ישליט עליו מי שימיתו כשאנו יודע להעלים את סודו. והבוטח ב'י, כאשר ידע בטחונו יגדל בעיני הבריות, ויכבדוהו בני אדם, ויתברכו בקרבתו ובראיתו, ויהיה גורם לתקנת עירו ולדחות הפגעים מעל אנשי מקומו, כמו שכתוב (משלי י, כה): "וצדיק יסוד עולם", וכענין לוט בצער.

בעל האלכימיה
נמצא בפחד
תמידי

בעל האלכימיה
אינו בטוח
ממחלות

בעל האלכימיה
אינו בטוח מפני
רעב

בעל האלכימיה
אינו יכול
להתעכב במקום
אחד

לבעל האלכימיה
אין תועלת
באחריותו

בעל האלכימיה
צריך לשמור
הסוד